

Architektura po funkcionalismu

Frank Gehry
Guggenheim Museum
Bilbao, 1997

Robert Venturi
a Denise Scott Brown
Sainsbury Wing
National Gallery
Londýn, 1988-1991

Nový monumentalismus

Nový klasicismus

Směr, který nabídl alternativu k pozdně funkcionalistickým „krabicím“.

Architekt **Louis Isadore Kahn** (1901-1974)

zralé a pozdní dílo – stavby z 50.-70. let 20. století

V momentě, kdy možné potenciály moderní architektury byly omezeny na skleněné krabice, Kahn uvedl diskurz o nových i starých materiálech a formách a o skutečných podmínkách místa a projektu. To bylo možno vidět v proměnlivých prostorech postavených pro Židovské komunitní centrum v Trentonu (New Jersey, 1955-56). V tomto projektu také zavedl koncept „obsluhujících a obsluhovaných“ částí, který rozvinul u Lékařských laboratorí University of Pennsylvania (1957-61). Odkazuje k primárním prostorům v budově („obsluhovaným“) a k prostorům vyhrazeným pro vybavení a služební účely („obsluhujícím“).

Úmyslná komplementarita místa, struktury, prostoru, funkce, konstrukce, materiálů a formy Lékařských laboratorí poskytla osvěžující stimul k přehodnocení architektury kolem r. 1960.

Stanford Anderson, Louis I. Kahn, heslo v Oxford Art Online

Kahnovo pojetí prostoru a formy: psychologizující a symbolické. Sullivanovu tezi „*Forma sleduje funkci*“ nahrazuje tezí „*Forma vyvolává funkci*“.

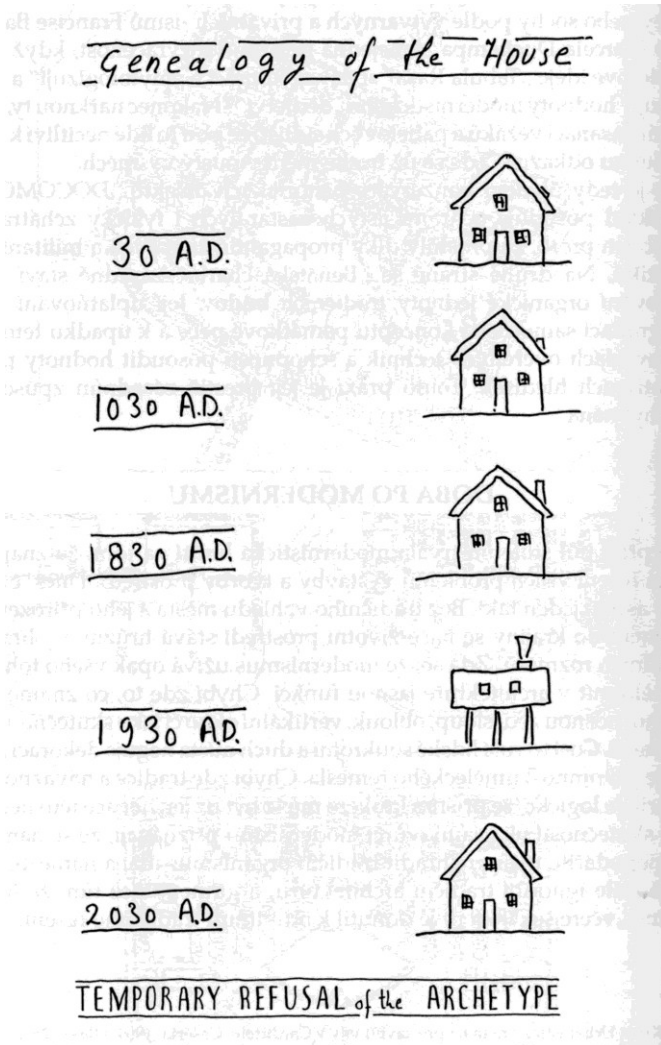
Louis I. Kahn
Židovské komunitní
centrum v Trentonu
(New Jersey), 1955-56

Louis I. Kahn
Lékařské laboratoře University of Pennsylvania
Philadelphia, 1957–61

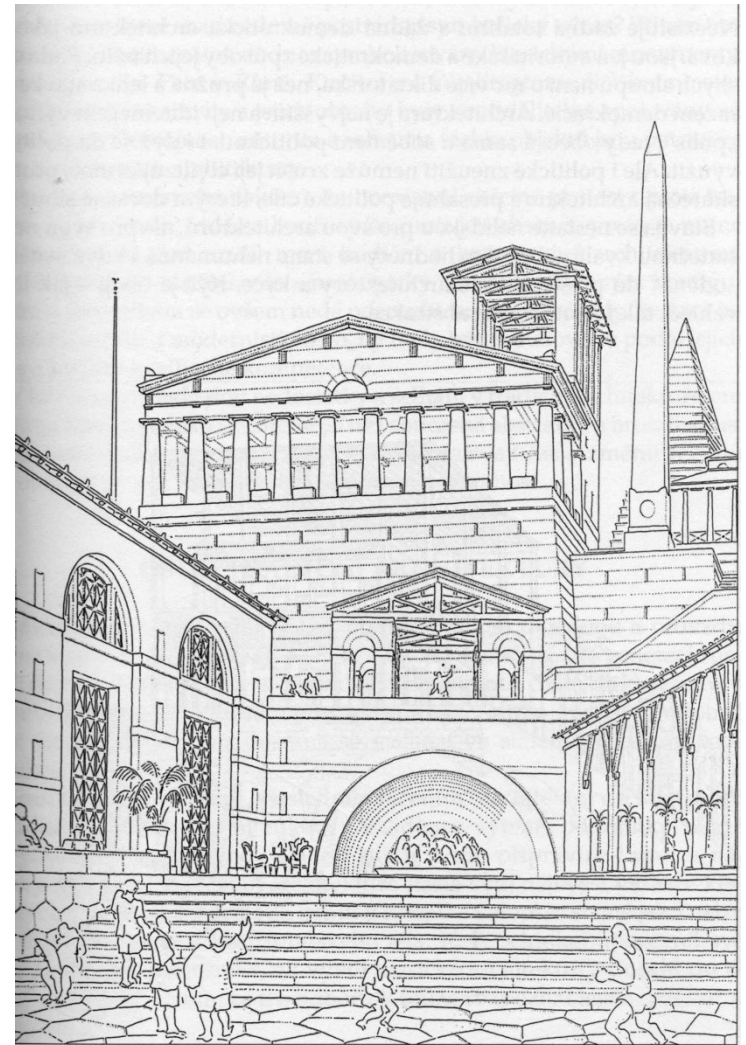
Nový klasicismus v teorii a tvorbě 70.-90. let Léon Krier, *Architecture – Choice or Fate* (1997), *Architektura – volba nebo osud* (č. 2001)

Autorovy kresby
z této knihy

vlevo:
architektonická
karikatura
Genealogie
domu – dočasné
odmítnutí
archetypu

vpravo:
Atlantis
návrh města
pro ostrov
Tenerife
1987

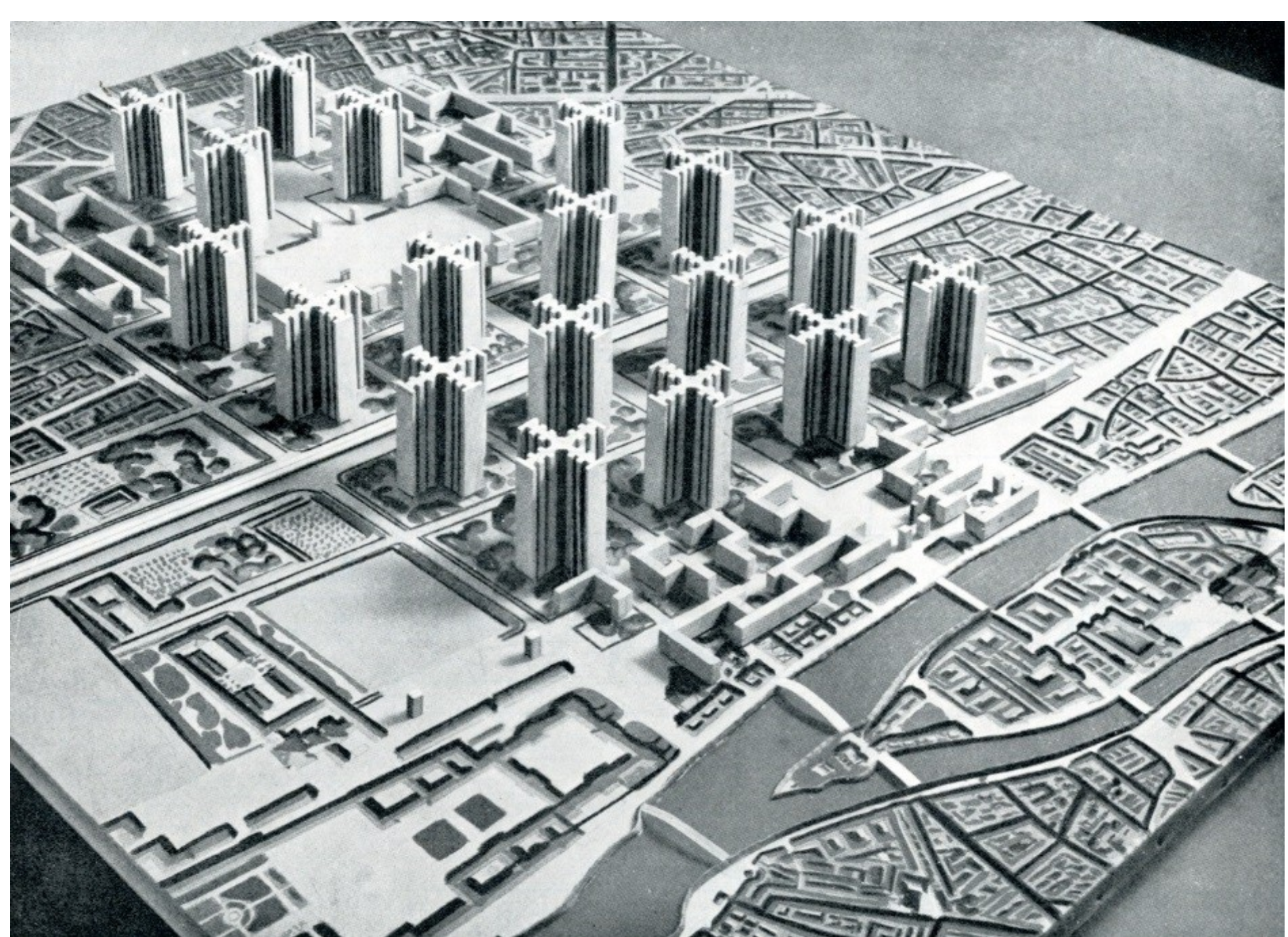

„Konec moderní architektury“

Komplex domů Pruitt-Igoe, St. Louis, Missouri

První demolice nevyhovující modernistické architektury
16. března 1972: „den kdy zemřela“ (Charles Jencks, *The Language of Postmodern Architecture*, 1. vyd., N.Y. 1977)

Pozdní modernismus a postmodernismus

Rozlišení hnutí v architektuře dle Charlese Jenckse
(*Architecture Today*, 2. vyd., N.Y. 1988, viz níže)

- 1) Modernismus, 1920-1960
- 2) Pozdní modernismus, od 1960
- 3) Postmodernismus, od 1960
- 4) Jencks rozlišuje dvě tendence v současné architektuře – jednu, která stále vychází z modernistických zásad, druhou, která je výrazněji reviduje, ač v některých aspektech na ně navazuje (např. na organický funkcionalismus). Jencksov pojem *modernismus* je pro české prostředí ekvivalentem pojmů *funkcionalismus* a *minimalismus* (srov. Rostislav Švácha, *Česká architektura a její přísnost*).

MODERN (1920-60)**LATE-MODERN (1960-)****POST-MODERN (1960-)****IDEOLOGICAL**

1	one international style, or "no style"	unconscious style	double-coding of style
2	utopian and idealist	pragmatic	"popular" and pluralist
3	deterministic form, functional	loose fit	semiotic form
4	<i>Zeitgeist</i>	late-capitalist	traditions and choice
5	artist as prophet/healer	suppressed artist	artist/client
6	elitist/for "everyman"	elitist professional	elitist and participative
7	wholistic, comprehensive redevelopment	wholistic	piecemeal
8	architect as savior/doctor	architect provides service	architect as representative and activist

STYLISTIC

9	"straightforwardness"	supersensualism/slick-tech/high-tech	hybrid expression
10	simplicity	complex simplicity—oxymoron, ambiguous reference	complexity
11	isotropic space (Chicago frame, Domino)	extreme isotropic space (open office planning, "shed space"), redundancy, and flatness	variable space with surprises
12	abstract form	sculptural form, hyperbole, enigmatic form	conventional and abstract form
13	purist	extreme repetition and purist	eclectic
14	inarticulate "dumb box"	extreme articulation	semiotic articulation
15	machine aesthetic, straightforward logic, circulation, mechanical, technology, and structure	2nd machine aesthetic, extreme logic, circulation, mechanical, technology, and structure	variable mixed aesthetic depending on context; expression of content and semantic appropriateness toward function
16	anti-ornament	structure and construction as ornament	pro-organic and applied ornament
17	anti-representational	represent logic, circulation, mechanical, technology, and structure, frozen movement	pro-representation

18	anti-metaphor	anti-metaphor	pro-metaphor
19	anti-historical memory	anti-historical	pro-historical reference
20	anti-humor	unintended humor, malapropism	pro-humor
21	anti-symbolic	unintended symbolic	pro-symbolic
DESIGN IDEAS			
22	city in park	“monuments” in park	contextual urbanism and rehabilitation
23	functional separation	functions within a “shed”	functional mixing
24	“skin and bones”	slick skin with Op effects, wet-look distortion, sfumato	“Mannerist and Baroque”
25	<i>Gesamtkunstwerk</i>	reductive, elliptical gridism, “irrational grid”	all rhetorical means
26	“volume not mass”	enclosed skin volumes, mass denied; “all-over form”—synecdoche	skew space and extensions
27	slab, point block	extruded building, linearity	street building
28	transparency	literal transparency	ambiguity
29	asymmetry and “regularity”	tends to symmetry and formal rotation, mirroring, and series	tends to asymmetrical symmetry (Queen Anne Revival)
30	harmonious integration	packaged harmony, forced harmonization	collage/collision

CLASSIFYING MOVEMENTS ACCORDING TO THIRTY VARIABLES
Architects usually classify movements according to a few stylistic categories, but here a more extended list of variables is used to bring out the complexity of the situation: the overlap, contradictions, and differences among movements

Postmodernismus

Teoretický koncept rozpracovali Charles Jencks a Robert Venturi. Na rozdíl od elitaritářství moderny přihlížejí ke vkusu středních tříd; obě hlediska může spojit *dvojí kódování* – autorovy odkazy k pochopení stavby pro odborníky i pro laiky.

Ludwig Mies van der Rohe: *Less is more.*

Robert Venturi: *Less is a bore.*

Architekti postmodernismu využívají historických či regionálních odkazů a citací, pracují s ornamentem, barevností, pestrostí materiálů, nevyhýbají se ani modernistickým postupům a současným technologiím. Své stavby někdy sami ironizují v humorné nadsázce.

Kritika Venturiho postmodernismu: „*Populismus scénograficky napodobuje tvary klasické a místní a redukuje tak architekturu na pouhou parodii.*“ (Kenneth Frampton, *Moderní architektura*. Praha 2004, s. 341.)

Robert Venturi
Dům pro Vannu Venturiovou
Chestnut Hill u Philadelphie, 1961-64

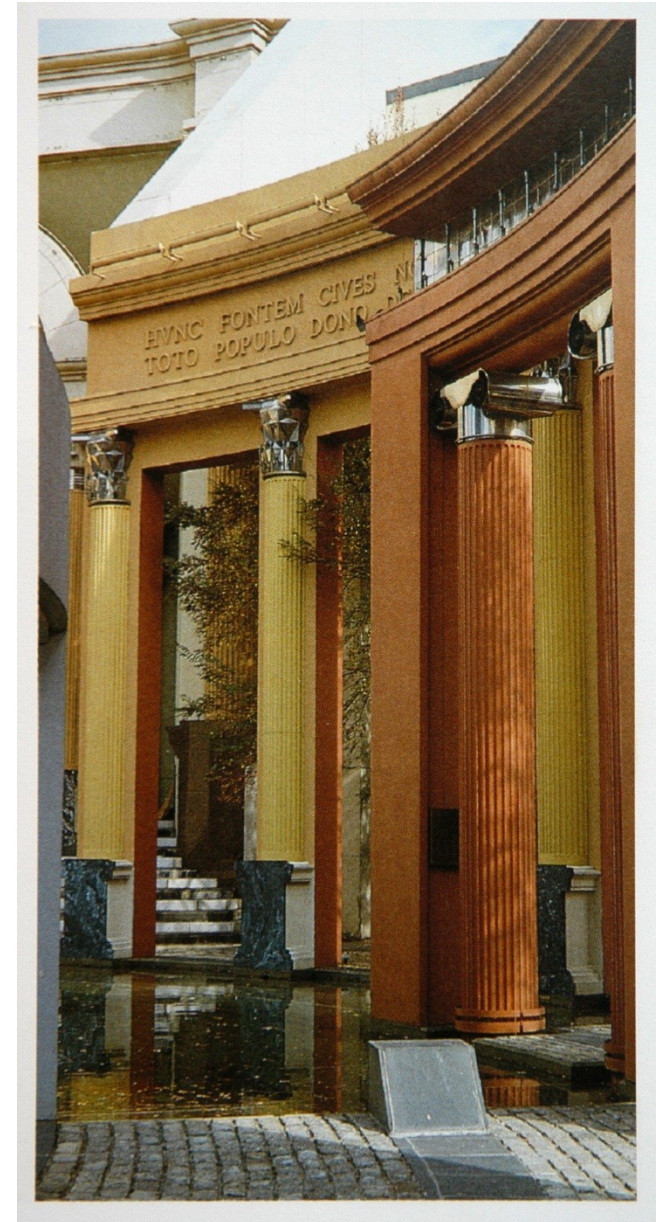

Postmoderní stavby 70. let

Aldo Rossi
Il teatro del mondo
Benátky
1979-80

Charles Moore
Piazza d' Italia
New Orleans
1976-79

*„Kachna, nebo
ozdobená bouda?“
(R. Venturi)*

Kachna – prodejna drůbežích specialit, jejíž poslání je vyjádřeno tvarem stavby.

Ozdobená bouda – funkčně navržená stavba, jejíž poslání naznačuje dekor na fasádách.

Příklad: Michael Graves,
městské úřadovny Portland
Building, Portland, Oregon,
1980-82

Dekonstruktivismus

- Architekti se pokusili o dekonstrukci stavebních prvků a prostorových struktur, podobně jako Jacques Derrida nakládal s texty.
- Mark Wigley v katalogu *Dekonstruktivistická architektura* (1987): „*Forma sama se deformuje. Ale tato vnitřní deformace formu neničí. Forma paradoxně zůstává nedotčena. Je to architektura vychylování z rovnováhy, odklonů, přesunů, rozevírání, nikoli demontáže, destrukce, rozpadu a dezintegrace. Struktury neničí, ale přesunuje. Na tom je vzrušující právě to, že forma nejen přežívá toto mučení, ale dokonce tím vypadá ještě posilněna.*“

SITE Projects Inc.
Supermarket Best
Richmond, Virginia, 1972

SITE Projects Inc. a
Simpson/Stratta Associates
Supermarket Best
Sacramento, California
1977

Günther Domenig
Spořitelna
Favoritenstrasse
Vídeň, 1975-79

Bernard Tschumi

Parc de la Villette, Paříž, 1982-90

Coop Himmelb(l)au
Wolf Prix – Helmut Swiczinsky
Advokátní kancelář ve střešní nástavbě nájemního domu
Vídeň, Falkestrasse, 1988-89

Frank Gehry

Walt Disney Concert Hall
Los Angeles, 1999-2003

Guggenheim Museum
Bilbao, 1997

Tančící dům (s Vlado
Miluničem)
Praha, 1994-96

Zaha Hadid
Domy Spittelau Viadukt
Vídeň, 2004-2005

